CZU: 341.231.14-053.2:352(478) https://doi.org/10.5281/zenodo.7656489

ROLUL ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE PRIVIND GARANTAREA REALIZĂRII DREPTURILOR ŞI INTERESELOR COPIILOR

SLUSARENCO Svetlana

doctor în drept, conferenţiar universitar
Director Școala Doctorală Științe Juridice, USM
ORCID ID: 0000-0002-9092-0024

Summary. *In Moldova, there have been major developments regarding the protection of children's rights. A series of international documents have been signed and ratified, including those on the protection of children's rights, with national legislation largely adapted to international documents. at the central level, responsible for protecting the interests of children are the Ministry of Labor and Social Protection, the People's Advocate for children's rights and legal bodies, and at the local level, a wider spectrum of competent authorities in the defense of children's rights is proliferating. the central public authorities involved in the protection of children's rights have general powers, covering the entire spectrum of rights guaranteed to children, while the local public authorities responsible for realizing children's rights have a very narrow sphere of activity, mainly limited to assisting children who are in risk situations, participate in the drawing up of the act of abandonment of the child, the application of the procedure of taking the child from the parents or from the persons in whose care he is, if, as a result of the initial assessment, it is found that there is an imminent danger for the life or health of the child.*

Keywords*. Child, rights, interests, local guardianship authority, social assistance, case manager*

Copiii sunt titulari de drepturi, ei beneficiază de toate drepturile omului şi în acelasi timp fac şi obiectul unor reglementări speciale, date fiind caracteristicile lor specifice. Copiii constituie un grup care este cel mai relevant pentru unele dintre domeniile de bază ale politicii sociale, cum ar fi educaţia, bunăstarea socială şi asistenţa medicală.

În legislaţia sau jurisprudenţa Uniunii Europene nu exista o definiţie oficială unică a termenului „copil”. Această definiţie poate varia considerabil în legile statelor-membre a Uniunii Europene, în funcţie de contextul reglementării. De exemplu, legislaţia care reglementează dreptul la liberă circulaţie al cetăţenilor Uniunii Europene şi al membrilor familiilor acestora, defineşte copiii drept „descendenţii direcţi în vârstă de cel mult 21 de ani sau care se află în întreţinere”, adoptând practic o noţiune bazată pe relaţii biologice şi economice, şi nu pe ideea de minoritate [1, p. 17].

Convenţia Europeană a Drepturilor Omului nu conţine o definiţie a termenului „copil”, însă prevede în articolul 1 obligaţia statelor de a garanta tuturor persoanelor aflate sub jurisdicţia lor drepturile acordate de convenţie. Articolul 14 din Convenţia menţionată supra, garantează exercitarea drepturilor prevăzute în convenţie, interzicând discriminarea din orice motiv, inclusiv din motive legate de vârstă [2].

Spre deosebire de cadrul normativ european, legislația națională vine cu formulări concrete privind conceptul de *copil*. Astfel, Codul familiei al Republicii Moldova reglementează noțiunea de copil și anume, persoana care nu a atins vîrsta de 18 ani (majoratul) [3, part.51]. Iar Legea republicii Moldova privind drepturile copilului, stabilește că o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani [4] și garantează spectrul de drepturi de care benefiaiază fiecare copil.

Drepturile copiilor acoperă fiecare aspect al vieții copiilor și adolescenților și pot fi împărțite în următoarele categorii principale: *drepturi de supraviețuire*: dreptul la viață și la satisfacerea nevoilor de bază (de exemplu, standard de viață corespunzător, adăpost, mâncare, tratament medical); *drepturi de dezvoltare*: drepturile le oferă copiilor posibilitatea de a-și atinge întregul potențial (de exemplu, educație, joacă și timp liber, activități culturale, acces la informații și libertate de gândire, conștiință și religie); *drepturi de participare*: drepturi care le permit copiilor și adolescenților să aibă un rol activ în comunitățile lor (de exemplu, libertatea de a-și exprima opiniile); *drepturi de protecție:* drepturi care sunt esențiale pentru protejarea copiilor și a adolescenților de toate formele de abuz, neglijare și exploatare (de exemplu, grijă specială pentru copiii refugiați și protejarea împotriva implicării în conflicte armate, a exploatării prin muncă, a torturii).

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului stabilește că Statele părți se angajează să ia toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție. În accepțiunea art.19 din Convenția ONU, sistemul de protecție a copilului reprezintă protecția copiilor împotriva violenței, exploatării, abuzurilor și neglijenței atât în familie, cât și în afara căminului [5].

În Moldova, au avut loc evoluții majore în ceea ce privește protecția drepturilor copilului. Cadrul legislativ și instituțional național a fost dezvoltat și îmbunătățit prin reforme adecvate în protecția diferitelor categorii de copii. Au fost semnate și ratificate o serie de documente internaționale, inclusiv cele privind protecția drepturilor copilului, legislația națională fiind adaptată în mare măsură la actele internaționale.

Cu referire la garanțiile de exercitare a drepturilor copilului un rol important îi revine Avocatului Poporului pentru drepturile copilului. Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului își exercită atribuțiile pentru asigurarea respectării drepturilor și a libertăților copilului și realizării, la nivel național, de către autoritățile publice centrale și locale, de către persoanele cu funcție de răspundere de toate nivelurile a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului [6, art.1 alin.(3)]. Avocatul Poporului pentru

drepturile copilului cooperează cu oricare persoană, organizaţie necomercială, instituţie sau autoritate publică cu activitate în domeniu [6, art.17].

Legea Republicii Moldova privind drepturile copilului menţionează faptul că, protecţia drepturilor copilului este asigurată de organele competente respective şi de organele de drept [4, art.2 alin.(2)].

Legea Republicii Moldova privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi [7], stabileşte autorităţile publice centrale şi locale care sunt responsabile nemijlocit de aplicarea mecanismelor de protecţie a drepturilor copilului. Astfel, *autoritate centrală pentru protecţia copilului* este Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, care este abilitat să elaboreze, să promoveze şi să monitorizeze realizarea politicii statului în domeniul protecţiei copilului; *autoritate tutelară locală sunt consideraţi* primarii de sate (comune) şi de oraşe; iar *autoritate tutelară teritorială sunt* secţiile/direcţiile asistenţă socială şi protecţie a familiei/Direcţia municipală pentru protecţia copilului Chişinău. În municipiile Bălţi şi Chişinău autorităţile tutelare teritoriale exercită şi atribuţiile de autoritate tutelară locală, cu excepţia unităţilor administrativ-teritoriale autonome din componenţa acestora, în cadrul cărora atribuţiile de autoritate tutelară locală sînt exercitate de primarii unităţilor administrativ-teritoriale respective [7, art.3].

Astfel, conchidem că la nivel central, responsabile de apărarea intereselor copiilor sunt Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, Avocatului Poporului pentru drepturile copilului şi organele de drept, iar la nivel local, se proliferează un spectru mai larg de autorităţi competente în apărarea drepturilor copilului.

Legea Republicii Moldova privind administraţia publică locală stabileşte: Consiliul local are drept de iniţiativă şi decide, în condiţiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepţia celor care ţin de competenţa altor autorităţi publice. Consiliul local: y) contribuie la realizarea măsurilor de protecţie şi asistenţă socială, asigură protecţia drepturilor copilului; decide punerea la evidenţă a persoanelor socialmente vulnerabile care au nevoie de îmbunătăţirea condiţiilor locative; înfiinţează şi asigură funcţionarea unor instituţii de binefacere de interes local; y^2) decide instituirea funcţiei de specialist pentru protecţia drepturilor copilului [8, art.14].

Interesele copilului aflat în dificultate, precum şi a celor ceparaţi de părinţi, sunt ocrotite de Comisia pentru protecţia copilului aflat în dificultate [9]. Comisia se instituie în cadrul autorităţii administraţiei publice locale de nivelul al doilea/Comitetului Executiv al Găgăuziei şi se subordonează Consiliului raional/ municipal/Comitetului Executiv al Găgăuziei [9, pct. 2].

O reglementare care vine să garanteze copilului protecţie, vizează detalierea sintagmei *interes superior al copilului*, care presupune asigurarea condiţiilor

adecvate pentru creşterea şi dezvoltarea armonioasă a copilului, ţinînd cont de particularităţile individuale ale personalităţii lui şi de situaţia concretă în care acesta se află [9, pct. 3].

Principiul interesului superior al copilului a făcut obiectul unei analize ample în cercurile academice, şi de altă natură. Standardul interesului superior al copilului este baza pentru majoritatea deciziilor privind stabilirea domiciliului copilului. Acest standard este menit să protejeze bunăstarea mentală, emoţională şi fizică a unui copil şi să se asigure că părinţii sunt apţi să ofere cea mai bună educaţie posibilă. O listă de factori este adesea folosită pentru a face o apreciere a interesului superior al copilului. Lista variază în funcţie de legea statului, dar poate include oricare dintre următoarele: sănătatea şi bunăstarea emoţională a copilului (de exemplu, cum vor fi afectaţi de decizie nu numai acum, ci şi când vor fi mai mari), ceea ce gândeşte sau doreşte copilul, cu excepţia cazului în care nu este potrivit să luăm în considerare acest lucru, dragostea şi afecţiunea dintre copil şi alte persoane importante din viaţa lor, nevoile copilului, inclusiv nevoia de stabilitate la vârsta şi stadiul de dezvoltare al acestuia, identitatea culturală, cine a avut grijă de copil în trecut şi cât de bine au avut grijă de copil, cât de bine vor putea părinţii sau orice altă persoană care doreşte tutela, timpul de creştere a părintelui, responsabilităţile părinteşti, responsabilitatea de luare a deciziilor sau contactul vor putea să îngrijească şi să răspundă nevoilor copilului, dacă a existat vreo violenţă în familie, efectul acesteia asupra siguranţei, securităţii şi bunăstării copilului [10].

Comisia pentru protecţia copilului aflat în dificultate are ca şi obiective asigurarea faptului că familiile cu copii în situaţie de risc primesc suportul necesar pentru depăşirea situaţiilor de risc şi prevenirea separării copilului de familie sau pentru reintegrarea copilului în familie; asigurarea faptului că separarea copilului va fi dispusă de autoritatea tutelară teritorială numai în cazul în care, în urma evaluărilor, se constată că menţinerea copilului alături de părinţi nu este posibilă sau contravine interesului superior al acestuia; asigurarea faptului că în cazul copilului separat de părinţi, autoritatea tutelară teritorială va dispune plasamentul copilului, ţinînd cont de prioritatea plasamentului sub tutelă în familia extinsă faţă de celelalte tipuri de plasament, iar în cazul în care acest lucru este imposibil, de prioritatea plasamentului în serviciile de tip familial faţă de serviciile de tip rezidenţial.

În cadrul primăriei activează *specialistul în protecţia drepturilor copilului, este o persoană angajată în cadrul primăriei (cu sau fără statut de funcţionar public), cu studii în domeniul asistenţei sociale, al pedagogiei, al psihologiei, al dreptului, al administraţiei publice sau în alte domenii umanitare conexe, care este deţinătoare a diplomei de licenţă sau de masterat şi care realizează activităţi*

de suport pentru exercitarea atribuțiilor autorității tutelare locale în domeniul protecției drepturilor copilului. Specialistul în protecția drepturilor copilului are o serie de competențe precum, evaluarea inițială a situației copilului; ține registrul de evidență a copiilor aflați în situații de risc; participă la întocmirea actului de abandon al copilului într-o instituție sau a procesului-verbal privind găsirea copilului; identificarea copiilor ai căror părinți/unicul părinte sau tutore/curator se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare, în cazul copiilor care nu frecventează instituții de învățământ [7, art.13, 13^1, 13^4].

În unele situații autoritatea tutelară locală (primarii) colaborează cu specialistului pentru protecția drepturilor copilului, cu asistentul social comunitar, cu medicul/asistentul medicului de familie și ofițerul de sector al poliției în vederea protejării intereselor copilului, și anume în cazul aplicării procedurii de luare a copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, dacă, ca urmare a evaluării inițiale, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului, autoritatea tutelară în a cărei rază este locul aflării acestuia dispune imediat luarea copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, comunicând acest fapt procurorului în termen de cel mult 24 de ore [7, art.10].

Administrația publică locală, la necesitate instituie Serviciul social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani. Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani (în continuare – *Centru*) prestează servicii sociale specializate de îngrijire în regim de zi, pentru o perioadă determinată, a copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani. Prestator al serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani (în continuare – *prestator de serviciu*) poate fi o persoană juridică de drept public sau privat, dacă aceasta este acreditată de către Consiliul Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale. Centrul cu statut de instituție publică se instituie prin decizia consiliului local/raional/municipal din unitățile administrativ-teritoriale respective sau prin decizia Comitetului Executiv al Găgăuziei [11]. *Regulamentul-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani,* desemnează specialistul în protecția drepturilor copilului din cadrul primăriei sau, în absența acestuia, asistentul social comunitar în calitate de *manager de caz.* Scopul Serviciului constă în prevenirea separării copilului de familie, a marginalizării, a excluderii sociale și a instituționalizării copilului, facilitarea procesului de (re)integrare familială și incluziune educațională și socială a copilului [11, pct. 10].

De asemenea, la nivel local funcționează *Organul local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei* [12]*.* Organul local de specialitate este o subdiviziune structurală din subordinea autorității reprezentative

deliberative de nivelul al doilea (unității teritoriale autonome Găgăuzia) și poate avea statut de direcție generală, direcție, secție sau serviciu. Misiunea organului local de specialitate constă în îmbunătățirea calității vieții persoanelor și familiilor defavorizate, prin acordarea asistenței și suportului în vederea prevenirii, diminuării sau depășirii situației de dificultate și integrarea socială a acestora.

La nivelul municipiului Chișinău, în scopul fortificării capacităților de organizare și funcționare a autorității tutelare (locale și teritoriale), precum și de îmbunătățire a sistemului de protecție a drepturilor copilului în municioiul Chișinău, a fost constituită Direcția Generală pentru protecția drepturilor copilului a Consiliului Municipal Chișinău [13]. În contextul Strategiei municipale de protecție a drepturilor copilului pentru anii 2020-2025, la nivel local au fost identificate câteva priorități: revenirea și combaterea violenței, exploatării și traficului de copii în toate mediile; prevenirea și combaterea excluziunii sociale a grupurilor vulnerabile/subreprezentate; asigurarea și consolidarea familiei; consolidarea sistemului municipal de protecție a copilului cu obiectivele specifice corespunzătoare.

Realizând acest studiu, am constatat că autoritățile publice centrale implicate în protecția drepturilor copilului, dispun de competențe generale, acoperind întregul spectru de drepturi garantate copiilor, în timp ce autoritățile publice locale, responsabile de realizarea drepturilor copiilor, dispun de o sferă de activitate mai îngustă, preponderent limitându-se la asistarea copiilor aflați în situații de risc, participă la întocmirea actului de abandon al copilului, aplicării procedurii de luare a copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, dacă, ca urmare a evaluării inițiale, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului.

În acest context, trebuie să menționăm faptul că, bunăstarea copiilor se află în centrul politicii sociale, statul garantează fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale. Statul întreprinde acțiuni în vederea acordării de ajutor părinților, precum și altor persoane responsabile de educația și dezvoltarea copiilor. Protecția drepturilor copilului este asigurată de organele competente respective și de organele de drept [4, art.2].[1]

Totodată, statul trebuie să întrteprindă oportunități de reconsiderare a abordărilor tradiționale ale politicii sociale. În perspectivă, urmează să acceptăm o îndepărtare de la abordările bazate în primul rând pe nevoi ale protecției copilului, fiind oportun de a promova și dezvolta un accent mai puternic cu referire la participarea copiilor și a tinerilor în procesul de elaborare a politicilor pentru egalitate și justiție socială. Drepturile copiilor se bucură de o vizibilitate

[1] Legea privind drepturile copilulului, nr.338 din 15.12.1994, art.2.

și o relevanță tot mai mare și continuă să fie o problemă transversală pentru toate statele, făcându-le o dimensiune centrală a guvernării sociale.

Referințe:

1. Manual de drept european privind drepturile copilului. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei, 2015. ISBN 978-92-871-9899-0
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953.
3. Codul Familiei al RM, nr.1316 din 21.10.200. Monitorul Oficial Nr.47-48/2001, art.51.
4. Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994. LP201 din 28.07.16, MO293-305/09.09.16 art.630
5. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989. Republica Moldova a aderat la 20 noiembrie 1989.
6. Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), nr.52 din 03-04-2014, Monitorul Oficial nr.110-114/2014.
7. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, nr.140 din 14-06-2013, Monitorul Oficial Nr.167-172/ 2013
8. Legea privind administrația publică locală, nr.436 din 28.12.2016. Monitorul Oficial nr.32-35/2007
9. Regulament-Cadru privind organizarea și funcționarea Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM, nr.7 din 20.01.2016
10. Interesul superior al copilului. [Accesat: 09.10.2022], Disponibil: https://family.legalaid.bc.ca/children/parenting-guardianship/best-.interests-child
11. Regulament-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani, Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.730/2018. Monitorul Oficial nr.309-320/2018.
12. Hotărârea Guvernului nr.828 din 20.11.2015 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a organului local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei și a structurii-tip a acestuia. În: Monitorul Oficial nr.317-323/2015.
13. Regulamentul de organizare și funcționare a Direcției Generale pentru protecția drepturilor copilului a Consiliului Municipal Chișinău, aprobat prin Decizia Consiliului Municipal Chișinău la 22 decembrie 2020.